

KUUSAMO KIRKONKYLÄ SOMOSTENPERÄ

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus

Aarni Erä-Esko 1963

top. kartta N:o 4524 02 Saapunki

x = 2046

y = 6322

x = 256-258 m

Kuusamon Kirkonkylän Somostenperä

Kertomus sähköasentaja Paavo Putilan tontilla sijaitsevan kivikautisen asuinpaikan kaivauksesta, jonka amanuessi Aarni Erä-Esko suoritti kesäkuun 5. ja 6. p:nä 1963. Ks. A.E-E:n inv.kert.: KUUSAMO 25.

Allekirjoittaneen ollessa inventoimassa Kuusamon muinaisjännöksiä v. 1956 saatiin valtion kokoelmiin lunastettavaksi löydökset KM 14063:1-2, jotka Eetu Korpua oli löytänyt omistamaltaan Kuusamon Kirkonkylän Somostenperän talon (RN:o 160) maalta. Inventoinnissa todettiin löytöpaikan lähetyvillä olevan kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia kvartsiesineitä (KM 14063:3-5), jonka nojalla maanomistajaa kehoitettiin vastaisuudessa mahdollisia rakennustöitä paikalle suunniteltaessa ensin ottamaan yhteyttä viranomaisiin luvan saamiseksi. Tämän seurauksena saapui Kuusamon piirin nimismieheltä 16.1.1963 päivätty kirje (N:o 435/63), johon Esihistoriallisen osaston puolesta vastattiin 25.1.1963 luvaten ensi tilassa toimeenpanna paikalla tutkimukset. Tontin omistaja kiirehti asiaa 8.5.1963 lähettämällään kirjeellä ja allekirjoittanut saapui Kuusamoon illalla 4.6. Kaivaukset aloitettiin aamulla 5.6. ja saatiin päätökseen illalla 6.6. Kaivausapulaisena toimi ylioppilas Anja Häggman ja kaivajina paikkakunnalta hankitut lapiomiehet.

Ennen kaivauksia ja niiden kuluessa tulivat määritetyiksi seuraavat löytöalueet (vrt. yleiskartta, liite 1):

A-alue välittömästi Eetu Korpuan asuinrakennuksen ja pihamaan eteläpuolella, josta inv.kertomuksessa mainitut löydökset ovat peräisin ja joka on 258 m:n korkeuskäyrän vaiheilla. Tältä alueelta, lähinnä asuinrakennuksesta 10-15 m etelään sijaitsevasta pellon osasta, oli löydetty useita hioinkiviä ja sellaisten kappaleita (KM 16083:1-5, 12), jotka saatiin ennen kaivausta Eetu Korpualta valtion kokoelmiin lunastettaviksi. Alue on lounaisrinteessä sijaitsevaa peltomaata, jota mitkään

rakennussuunnitelmat eivät uhanneet, eikä paikalla näinollen suoritettu enempää tutkimuksia.

B-alue

Paavo Putilan asuinrakennuksen kohdalla. Paikalle oli jo ennen tutkimuksen aloittamista ehditty kaivaa kuoppa (n. 10 x 15 m) rakennuksen perustusta varten noin puolen metrin syvyyteen asti. Tällöin oli löydetty tuuran terä ja käyttäjälkisiä kvartsiitti- sekä sädekiviliuskepalasia (KM 16083:6-11), jotka saatiin Paavo Putilalta valtion kokoelmiin lunastettaviksi.

Tutkimuksessa puhdistettiin perustakuopan kaakkoisseinä, jota edelleen syvennettiin ja jatkettiin sekä koilliseen että lounaaseen. Näin saatiin alueen itäosaan tehdyksi 22 m:n mittainen koeoja, jonka nimeksi annettiin E (itä)-profiili (vrt. liite 2). Profiilin kohdalla rinteen yläosa osoittautui liikutelluksi maaksi, jossa oli sekä kuoppia että täytemaapenkkoja rikkoutuneen aikaisemman turvekerroksen päällä. Löydöksiä ei havaittu. Sensijaan puhdistetussa perustakuopan seinämässä, profiilin osalla 0 - 10 m, oli turvemaan ja harmaan lyijyhiekka-kerroksen alla punaruskeaa hiekkaa n. 5 - 25 cm:n vahvuudelta. Tästä kerrostumasta löytyi muutamia hiilen murenia, mutta kvartsi-iskoksia tms. ei havaittu. Paavo Putilalta saatu tuuran terä kylläkin ilmoitettiin löydetyn punaruskean kerroksen alaosasta, profiilin 2 m:n paalun lähetyviltä. Kysymyksessä on kaikei väriltään laimeahko kulttuurimaa, joka sijoittuu 257 - 258 m:n korkeuskäyrien välille.

Kivikautisen asuinpaikan jäännösten ollessa Putilan rakennuksenperustan kohdalla kovin vähäiset ja koska kuopan laajentamisen arveltiin häiritsevän tarpeettomasti rakennustöitä, avattiin seuraava koealue: Putilan tontin länsiosaan kaivettiin 256 - 259 m:n korkeuskäyrien väliseen metsämaastoon 40 m:n mittainen koeoja, joka sai nimekseen W (länsi)-profiili (vrt. liitteet 1, 2 ja 4: valok. 3). Tällöin todettiin, että edellä mainittu punaruskea hiekkakerros näkyy yli 25 m:n jaksolla, josta tuskin koko alue edustaa kulttuurimaata. Kvartsi- ja sädekiviliuskelöydöksiä, jotka kylläkin kuuluivat kyseiseen kerrokseen, tuli esiin profiilin 14-18, 22-24 ja 26-28 m:n välisiltä osilta, joissa oli myös joitakin hiiliesiintymiä. Löytökohdat, jotka ilmeisestikin

indikoivat yhtenäistä asuinpaikka-aluetta, sijoittuvat 257,5 - 258,5 m:n väliselle korkeudelle. Tällä osalla on profiilissa havaittavissa asutukseen soveltuva loivahko tasanne, jonka yläpuolella maasto nousee jyrkemmin ja alapuolella laskeutuu jyrkemmin. Profiiliojaa laajennettiin 14 - 16 m:n välisellä jaksolla, joka oli kaivauksen runsaslöytöisin kohta, länteen päin 2 x 2 m ruuduksi. Siinä tuli esille muutamia palaneita kiviä, jotka ehkä on tulkittavissa liesikiviksi. W-profiilin löydökset ovat KM 16083:13-17 ja äskenmainitun laajennusruudun löydökset (kvartsikaavin, sädekivil. esin. siru ja 8 kpl kvartsi-iskoksia) ovat KM 16083:18-20.

C-alue Putilan rakennuksen ja Eetu Korpuan pihamaan välinen peltomaa, joka on asemakaavakarttaan merkitty erilliseksi tontiksi, oli kaivauksen aikana juuri kynnöksellä ja näinollen tarkastuksen kannalta edullisimmillaan. Paikalta löytyikin kynnöksen pinnalta melkoinen joukko kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia löydöksiä (KM 16083:21-26), joiden löytökohdat merkittiin kartalle (liite 1). Näiden nojalla löytörikkain alue sijoittuisi hieman alemmaksi kuin E- ja W-profiileista saattaisi päätellä eli noin 256 - 257,5 m:n välisille korkeuksille.

Edellä selostetuista tutkimuksista päätellen on ilmeistä, että Eetu Korpuan ja Paavo Putilan tonttien seutuvilla, lähinnä 257 m:n korkeuskäyrän molemmin puolin, on ehkä useitakin kivikautisia asuinpaikkoja. Asuinpaikka-aluetta jatkunee tällä korkeudella sekä länteen, jossa on metsää, että itään, jossa on enemmän peltomaata. Mainittakoon myös, että J.L. Lukkarisen v. 1917 piirtämään luonokseen (liite 3) merkityt kohdat 'Kosteharjulla', joista kuulemma oli löydetty kivikautisia esineitä, sattunevat melko tarkoin nyt puheena olleelle alueelle.

Koekaivauksessa saadut tulokset olivat Putilan tontilla ympäristön suhteellisesta löytörikkaudesta huolimatta melko laihat. Niinpä tutkimukset keskeytettiin 6.6. iltan mennessä katsoen, ettei Paavo Putilan asuinrakennustyön jatkaminen oleellisesti vahingoita muinaisjäännöstä.

Liitteet:

- 1) yleiskartta mittakaavassa 1:1 000
- 2) profiilileikkaukset E ja W mittakaavassa 1:50
- 3) kopio J.L. Lukkarisen v. 1917 tekemästä karttaluonnoksesta
- 4) valokuvat 1 - 3
- 5) Kuusamon piirin nimismiehen kirje
- 6) kopio Esihist.osaston kirjeestä
- 7) Paavo Putilan kirje

Helsingissä marraskuun 18 päivänä 1975

Aarni Erä-Esko

KUUSAMO, Kirkonkylä, Somostenperä

A. Erä-Eskon 5.-6.6.1963 suorittaman koekaivauksen yleiskartta

Mittakaava 1:1000 (suurennettu Kuusamon keskustan asemakaavakartasta)

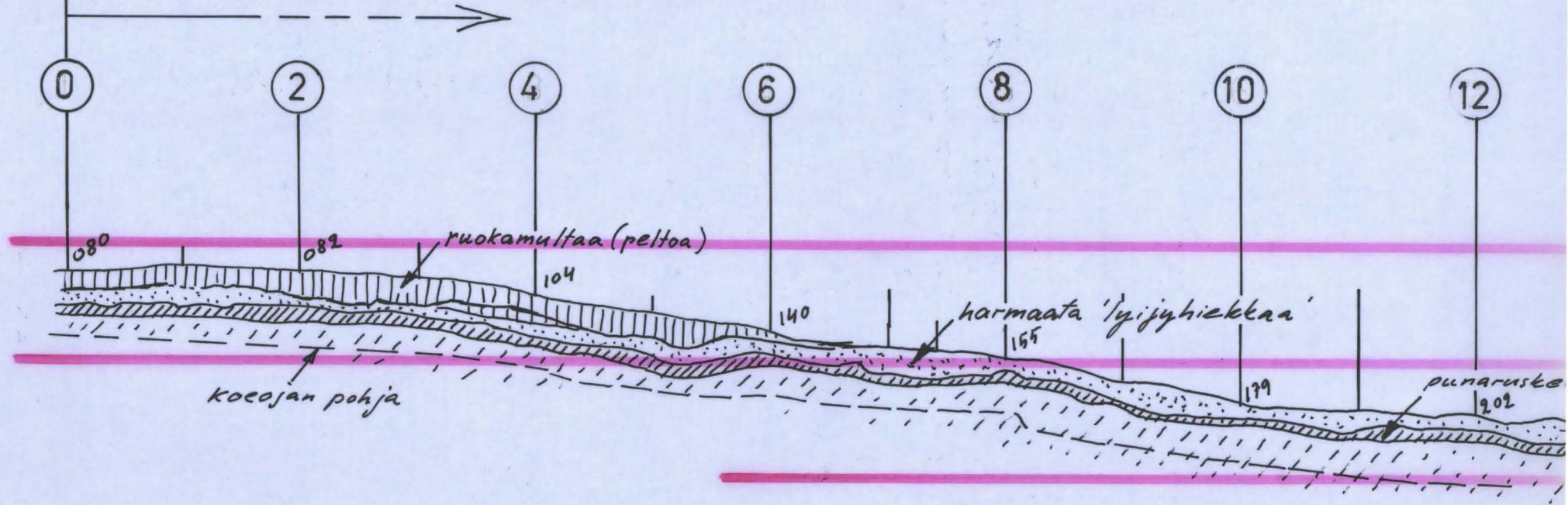

Kuusamo, Kirkonkylä, Somostenpera

A. Era-Eston 5.-6.6.1963 suorittaman kockaivauksen E(itä)-profiili ja W(länsi)-profiili.
Mittakaava 1:50 (25m = 1m). Kp = 040 (kanto). Korkendat int
asemakaavatahtan korkenskäyrien avulla. Tehny

W-profiili

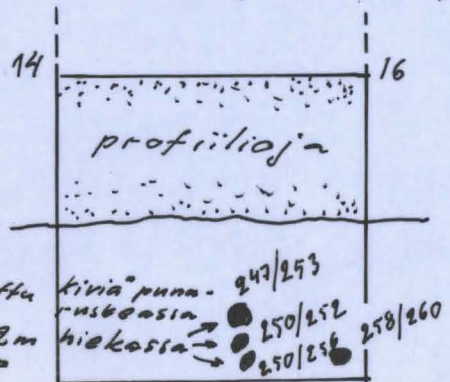
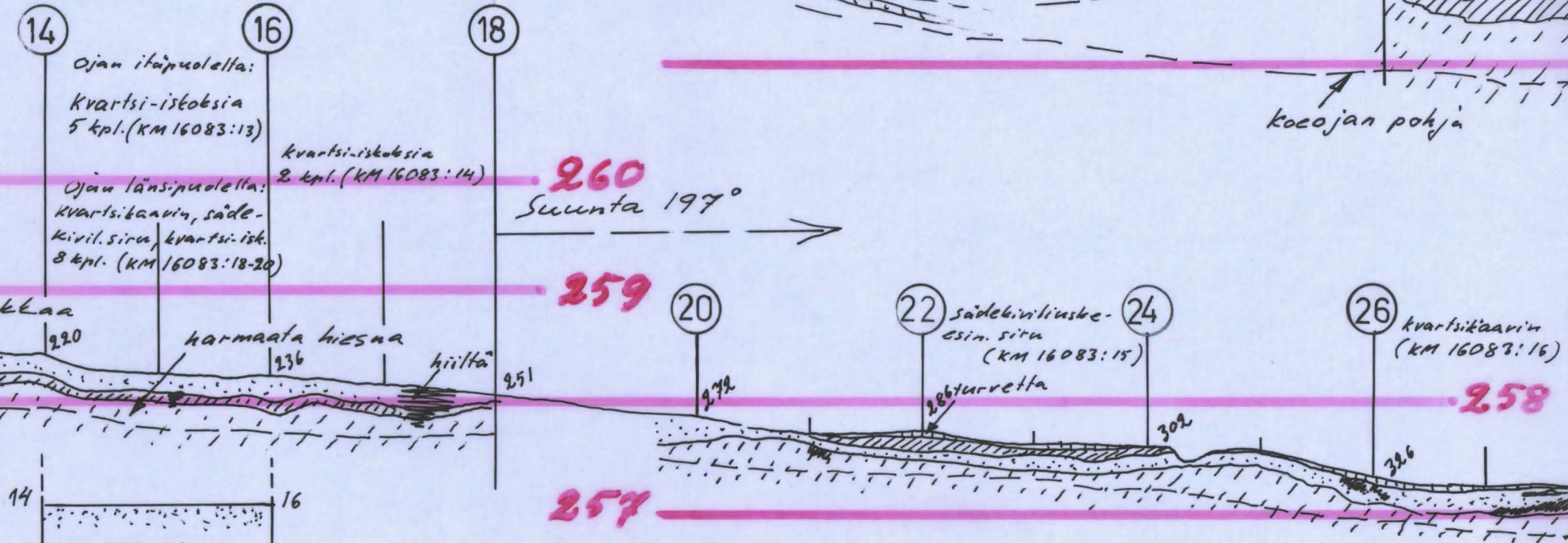
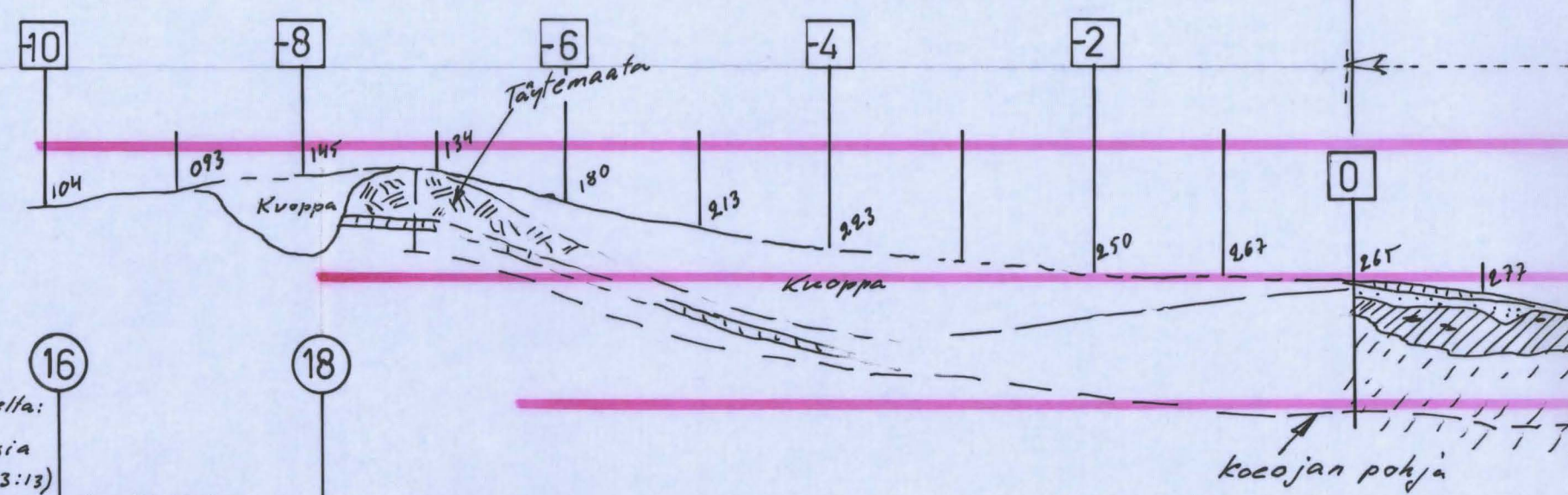
Suunta 220°

profiilin
puolella
kockaivauksen

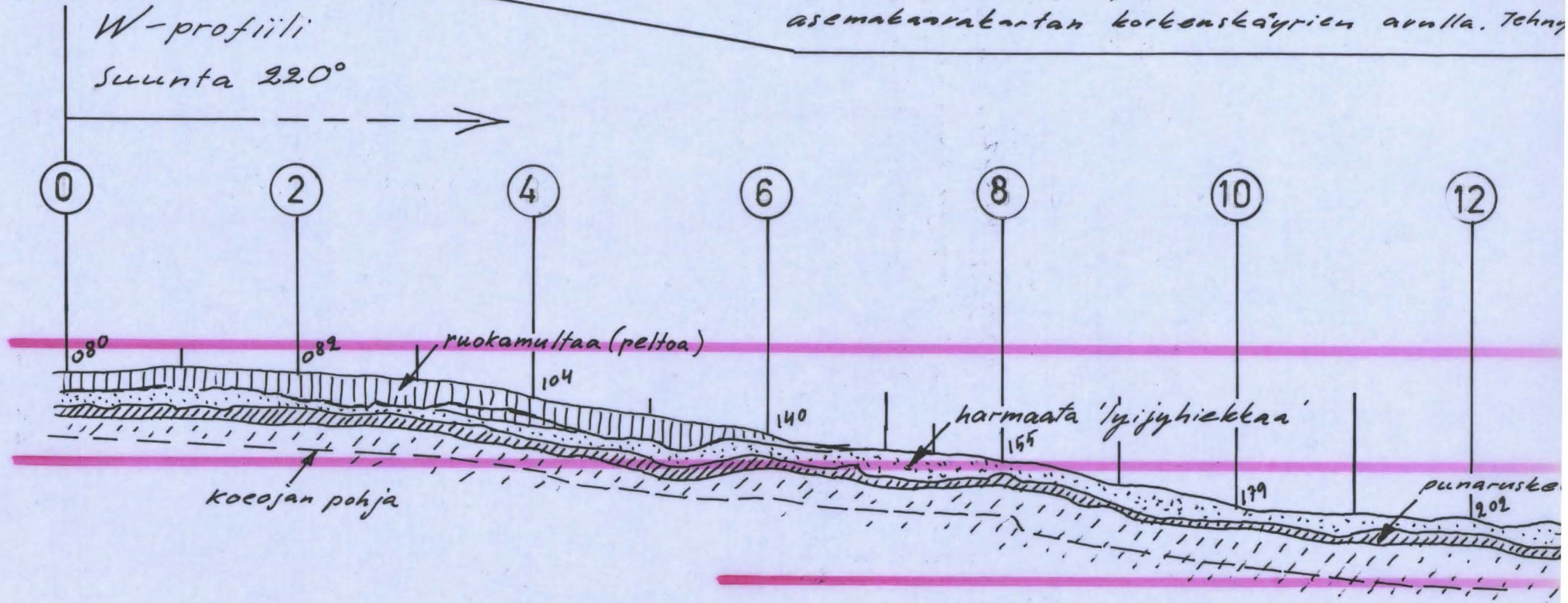
E-profiili

rapolaitu
A.E.-E.

Kuusamo, Kirkonkylä, Somostenpera

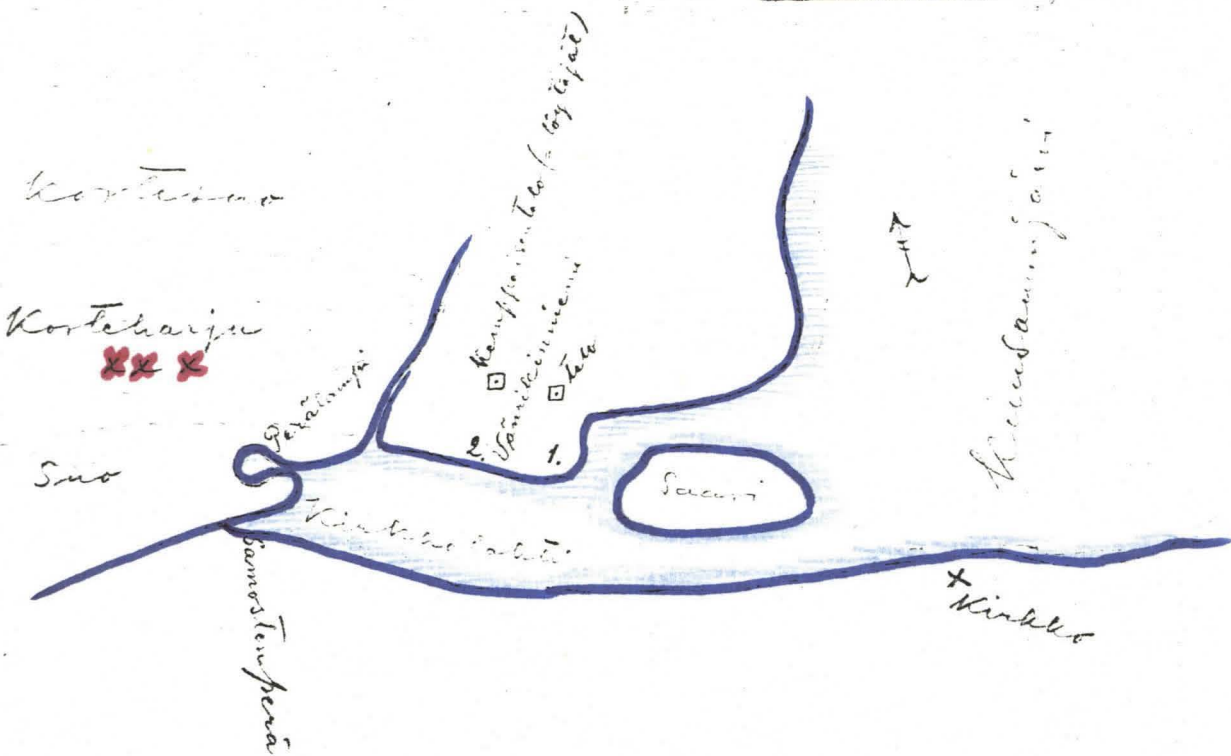
A. Era-Eston 5.-6.6.1963 suorittaman koekairauksen E (itä)-profiili ja W (länsi)-profiili
Mittakaava 1:50 (25m = 1m). Kp = 040 (kanto). Korkudet int
asemakaavatahtan korkeuskäyrien avulla. Tehny

profiilijän
puolelle la
koekairaus

Kuusamon kirkon seutu.

1917.7.2

Värikkemiemi on varsin rantaosallaan hiekkamontta. Siinä on paljon kivilaunoita, nokisia kieseä maanpinnan tasalla ja sen alapuolella.

- Kirves Hell. nro 5409.2 on löydetty kohdasta 1.
- Ketjut " " 2899.8 " " " 2.

Kortteharju, on sorainen kivikkoharjanne kahden Suon (nimimäen järven) välillä. Siinä olevista erakkuusista (XXX) on löydetty joitakin kivilaunoita, mm. eräs kivilaunon kairausjäljet reikäkairauksen teelmä.

Kartta on siluonääräisesti piirretty paikalla J. Sukkariinen 1917.

Kuusamo. Kirkonkylä. Somostenperä. A. Era-Eskon kaivaus v. 1963

Näköala kirkonkylän urheilukentältä pohjoiseen. Taustalla metsän sisässä merkin (x) alapuolella Paavo Putilan tontti ja siitä oikealle Eetu Korpuan rakennuksia. Oikeassa reunassa tukkisumaa ja taustalla sahan rakennuksia.

F. 44346

Kuva 1

Sama kuin edellinen, kauko-objektiivilla kuvattuna. Taustalla näkyy lähestuvia lumipilviä.

F. 44347

Kuva 2

Paavo Putilan tontin länsireunaan avattu koeaja pohjoisesta kuvattuna. Oja alkaa vasemmalla näkyä kuvassa n. 8 m:n kohdalla. Mutka on 18 m:n kohdalla ja kaivuutyö on käynnissä n. 38 m:n paikkeilla.

F. 44348

Kuva 3

A. Era-Esko 6.6.1963

LIITE 4